

MAHARASHTRA ADMINISTRATIVE TRIBUNAL,

NAGPUR BENCH, NAGPUR.

ORIGINAL APPLICATION NO.349/2015. (S.B.)

Dr. Namdeo Govind Kalwale,
Aged about 68 years,
Occ.Retired,
R/o P-12 F-1, In front of Tirupati Park,
N 4, CIDCO, Aurangabad-431003.

Applicant.

-Versus-

1. The State of Maharashtra,
Through its Secretary,
Department of Public Health,
Mantralaya, Mumbai-32.
2. The Director of Health Services,
(M.S.), Mumbai.
3. The Deputy Director of Health Services,
Office at Behind General Ladies Hospital,
Akola.

Respondents.

Miss Apurva Kolhe, Advocate holding for Shri A.S. Kilor, the Ld.
Advocate for the applicant.
Shri A.M. Ghogre, the Ld. P.O. for the respondents.

Coram:- Shri J.D. Kulkarni,
Vice-Chairman (Judicial)

JUDGMENT

(Delivered on this 25th day of January 2019.)

1. The applicant Dr. Namdeo Govind Kalwale has retired as Civil Surgeon. He retired on superannuation on 31.8.2004 and at that time he was posted as Civil Surgeon in District Hospital, Amravati. After retirement, a charge-sheet was served on him on 30.11.20105 and following four charges were framed against him:-

“दोषारोप बाब क्र.१:- अपचारी यांनी सन २००३-२००४ या कालावधीत जिल्हा सामान्य रुग्णालय, अमरावती येथे जिल्हा शल्य चिकित्सक म्हणून काम करित असतांना स्वीय प्रपंजी खात्यातील रु. १८,१३,०५७/- इतका खर्च केला. त्यातील रु. १,२०,७०९/- हा अनुज्ञेय नसलेल्या बाबीवर खर्च केलेला असून वित्तीय अनियमितता केली आहे.

दोषारोप बाब क्र.२:- अपचाऱ्याने सन २००३-२००४ या आर्थिक वर्षात जिल्हा सामान्य रुग्णालय, अमरावती करिता नियमित अनुदानातून साहित्य खरेदिपोटी रु. ६९,९५,१७९/- इतके प्रदान पुरवठादारांना केले आहे. तथापि प्रचलित बाजारभाव व पुरवठादाराने दिलेले दर यातील तफावतीमुळे रु. ४०,५५,२०२/- अतिप्रदान केलेले आहे.

दोषारोप बाब क्र.३:- अपचाऱ्याने सन २००३-२००४ या आर्थिक वर्षात साधनसामग्री खरेदिपोटी रु. ३,४६,८२,६५०/- इतकी रक्कम अनुदानातून प्रदान केलेली असून रु. ३,१३,२०,४६०/- इतक्या रकमेचे प्रदान अप्राप्त साहित्यापोटी पुरावठादारास केलेले आहे. त्यामुळे शासनाचे रु. ३,१३,२०,४६०/- एवढे आर्थिक नुकसान झाले आहे.

दोषारोप बाब क्र.४:- अपचाऱ्याने सन २००३-२००४ या आर्थिक वर्षात “लेखाशीर्ष-२०१०” खाली रु. १,९९,७९,८८४/- चे अनुदान मंजूर असतांना प्रत्यक्षात रु. ६,०६,४३,७५१/- इतके प्रदान साहित्य सामुग्रीपोटी दिलेले असून ही बाब विद्वत्तीय औचित्याचा भंग करणारी आहे.”

2. Departmental enquiry was initiated after retirement of the applicant and after so-called due procedure, the order of punishment was issued on 18.7.2013 (Annexure A-1) by the

Government, in which following punishment was inflicted upon the applicant:-

"महाराष्ट्र नागरी सेवा (शिस्त व अपील) नियम १९७९ अन्वये प्रदान केलेल्या शक्तीचा वापर करून डॉ. एन.जी. कळवले, तत्कालीन जिल्हा शल्य चिकित्सक, सामान्य रुग्णालय, अमरावती हे त्यांच्या विरुद्धच्या विभागीय चौकशीमध्ये दोषी आढळून आले असल्याने महाराष्ट्र नागरी सेवा (निवृत्ती वेतन) नियम १९८२ मधील नियम २७ अनुसार त्यांच्या सेवानिवृत्ती वेतनातून कायमस्वरूपी २५ टक्के तसेच शासनाच्या नुकसानीच्या वसुलीसाठी कायमस्वरूपी ५० टक्के अशी एकूण ७५ टक्के कायमस्वरूपी कपात त्यांच्या सेवानिवृत्ती वेतनातून करण्याचे शिक्षा देण्यात येत आहे."

3. Being aggrieved by the aforesaid decision taken in the departmental enquiry, the applicant has preferred this O.A.

4. The learned counsel for the applicant submits that memorandum of charge was served on the applicant and only 10 days time was granted to him for submitting his explanation. But the relevant documents were not supplied. The applicant was, therefore, required file an explanation and reasonable opportunity was not given to him. All the charges framed against the applicant were vague and absurd. The Enquiry Officer did not consider the explanation given by the applicant and valid grounds raised by the applicant were not considered. Show cause notices were given declaring the intention of the competent authority to deduct 75% amount from the pension of the applicant and without considering the

applicant's explanation, formality of passing the order was carried out by the respondents. It is stated that the enquiry was conducted one sided and defence was not at all taken into consideration. The entire Enquiry Report is based on Auditor's report, when there are circulars in the field that the Auditor's report cannot be a basis for conviction in the departmental enquiry. A detailed enquiry was not made as regards allegations against the applicant and without application of mind the Enquiry Officer came to the conclusion that four charges were partially proved. Report of the Enquiry Officer was accepted mechanically by the Disciplinary Authority.

5. The learned counsel for the applicant submits that it is a case of "No evidence" against the applicant and, therefore, the entire enquiry report is vague and in fact there is no evidence at all against the applicant. Findings given by the Enquiry Officer are perverse to the facts on record.

6. The applicant has prayed that the impugned order issued by the Government dated 18th July 2013 imposing punishment of deduction of 75% amount of pension of the applicant, be quashed and set aside and the respondent No.1 be directed to refund the amount deducted with interest.

7. The respondent Nos. 1 and 2 filed affidavit in reply and justified the action taken against the applicant. It is stated that due enquiry was conducted against the applicant. The applicant was charged of misappropriation of funds, irregularity made in purchase of items / objects and has made expenditure more than permissible limit during the years 2003-2004. He made expenditure of Rs. 6,06,43,751/- against the sanction amount of Rs. 1,99,79,884/-. He has, therefore, committed breach of financial rules and was found guilty of misappropriation of funds. All the four charges have been proved against him. Full opportunity was given to the applicant to defend and after considering every aspect of the case including evidence, cross-examination of witnesses, statement in defence etc, the applicant was rightly punished.

8. Heard Miss Apurva Kolhe, Advocate holding for Shri A.S. Kilor, the Ld. counsel for the applicant and Shri A.M. Ghogre, the learned P.O. for the respondents. I have also perused written notes of argument filed on behalf of the applicant and reply to it by the learned P.O., so also various judgments placed on record.

9. The learned counsel for the applicant submits that admittedly, departmental enquiry has been initiated after retirement of the applicant. Admittedly, the applicant has got retired

on superannuation on 31.8.2004 and charge-sheet was served on him in the departmental enquiry on 30.11.2005. The learned counsel for the applicant submits that since enquiry was initiated after superannuation of the applicant, due sanction under Rule 27 (2) (b) (i) of the Maharashtra Civil Services (Pension) Rules, 1982 was required. She placed reliance on the judgment reported in (2009) 2 Mh.L.J. 312 in case of Ratnakar Bhagwan Mahajan V/s District and Sessions Judge, Jalna and another. In the said case, it has been held that initiation of departmental proceedings in the case of a retired employee is subject to prior sanction of the Government.

10. The learned P.O. submits that due sanction has been obtained for initiation of departmental enquiry against the applicant. The learned P.O. has placed on record the documents in this regard which is marked "X-1" for identification at page Nos. 373 to 378 (both inclusive). Perusal of the said documents shows that proposal to initiate departmental enquiry after retirement of the applicant was submitted before the competent authority i.e. the Government and the Government has granted due sanction for conduction of enquiry. Submission made by the learned counsel for the applicant, therefore, that no sanction was obtained under Rule 27 of the Pension Rules, 1982, is not tenable. The learned counsel for

the applicant submits that the applicant never received sanction order for conduction of departmental enquiry. The learned P.O., however, submits that there is no provision to provide copy of the said order to the applicant and the applicant never raised this objection either during conduction of enquiry or even in the O.A. Even for the argument sake, it is accepted that this is a legal point to be considered as to whether sanction was obtained or not, the documents also show that due sanction was accorded by the competent authority for initiation of departmental enquiry against the applicant after retirement. Objection in this regard raised by the applicant, therefore, has no force.

11. The learned counsel for the applicant submits that the entire Enquiry Report is based on Auditor's report. She invited my attention to the G.R. dated 7.4.1993 (Page 354) which clearly states that the Auditor's report shall not be used as an evidence in departmental enquiry. The learned counsel for the applicant further submits that, though the Enquiry Officer came to the conclusion that the charges against the applicant are partly proved, he has not clarified as to which part of the charge has been proved and which part has not been proved and, therefore, the said findings are vague. She further submits that, in fact, it is a case of "no evidence" and

there is absolutely no evidence against the applicant in the departmental enquiry. She submits that the enquiry was joint enquiry against number of persons including the applicant and, therefore, findings are to be considered, which are perverse to the evidence on record. In view of this argument, it is necessary to see as to whether it is a case of "no evidence".

12. The Enquiry Report has placed on record at page No.186 and it runs in number of pages from page No. 186 to 248 (both inclusive). The enquiry seems to have been initiated against number of officers including the applicant. Relevant observations of the Enquiry Officer so far as the applicant is concerned, are discussed on page Nos. 212 to 224 (both inclusive).

13. As regards charge No.1, it is alleged that in the financial year 2003-2004, the applicant has spent Rs.18,13,057/- and out of this amount, Rs. 1,20,709/- was not spent as per the guidelines and, therefore, there was financial irregularity. From the reading of the Enquiry Report, it seems that the Enquiry Officer has justified the expenditure i.e. the amount spent by the applicant. The observations further shows that most of the expenditure spent by the applicant has been ratified by the competent authority and not only that, it has been observed that, it was obligatory on the part of the

Civil Surgeon i.e. the applicant to spend the amount. The only irregularity done by the applicant, seems to be that he has not obtained prior permission for such expenditure from the Deputy Director of Health Services, Akola. The aforesaid observations on charge No.1 are as under:-

“सदर प्रकरणात शिस्तभंग विषयक प्राधिकारी यांचेकडून श्री. जयराम गुणवंत कुलकर्णी, तत्कालीन लेखाधिकारी, अवधूत विनायक खुंद, सहा. अधीक्षक, श्री. विष्णू चीन्तुजी सांगळे, सहा. लेखाधिकारी, श्री. मो. उस्मान दलाल, सहा. अधीक्षक, विनायक रा. रुईकर, वरिष्ठ लिपिक, श्री. सुरवाशे, सहा. लेखाधिकारी, श्री. थोरावडे, वरिष्ठ लिपिक, यांच्या साक्षी नोंदण्यात आलेल्या आहेत. यापैकी श्री. जयराम गुणवंत कुलकर्णी, विनायक खुंद, श्री. विष्णू चीन्तुजी सांगळे, श्री. मो. उस्मान दलाल, यांनी जडवस्तुची तपासणी केलेली असून दोषारोपातील मुद्द्यावर भाष्य केलेले नाही. मात्र याबाबत श्री. सुरवाशे यांची साक्ष महत्वाची असून त्यांनी स्वीयप्रपंजी खात्यातून रु. १८१३०५७/- एवढा खर्च झाला असून रु. १२०७०९/- एवढा खर्च चार बाबींवर करण्यात आला असून त्यात अनियमितता झाली असे विषद केले आहे. मात्र त्यांच्या उलट तपासणीत यातील शासन निर्णय दि. ६.११.१९९९ नुसार वाहनाचे इंधनावर खर्च करण्याची तरतूद आहे असे स्पष्ट केले असून रु. १४५१०/- हा केलेला खर्च वित्तीय मर्यादेत असून तो अनुज्ञेय आहे असे विषद केले आहे. तसेच त्यांचे साक्षीत पुढे त्यांनी इतर संकीर्ण खर्च, झेरोक्स, रंगरंगोटी, इत्यादी खर्च अनुज्ञेय नाही तथापि: त्यास मंजुरी देण्यात आली होती हे देखील सांगितले आहे. रु. ७७९७५/- हा वाहन दुरुस्ती, इंधनावर केलेला असून जिल्हा शल्य चिकित्सक यांना रु. ८०००/- पर्यंतचे खर्चाचे अधिकार ६.११.१९९९ शासन निर्णयानुसार प्रदान केलेले असून सदर खर्च अनुज्ञेय ठरतो. मात्र २१.५.२००३ रोजी कर्मचाऱ्यांच्या लाक्षणिक संपाच्या वेळी ८१४०/- हा केलेला खर्च शासन निर्णय दि. ६.११.१९९९ नुसार अनुज्ञेय ठरत नाही. स. सा. श्री. विनायक

रा. रुईकर यांची साक्ष श्री. सुरवशे यांच्या साक्षीशी मिळती जुळती असून श्री. थोरावडे यांनी या दोषारोपाबाबत त्यांचे साक्षीत कोणतेही भाष्य केले नाही.

सादरकर्ता अधिकारी यांनी त्यांचे लेखी टाचणात सदर दोषारोप अपचारी अधिकारी यांच्या विरुद्ध सिद्ध होतो असे नमूद केलेले आहे व अपचारी अधिकारी यांनी केलेला खर्च नियमबाह्य आहे असे त्यांचे टाचणात नमूद केले आहे. मात्र त्यांनी सरकारी साक्षीदारांनी दिलेल्या साक्षींचा सर्वकश विचार केलेला नाही. उलट तपासणी अधिकारी यांनी त्यांचे लेखी टाचन उत्तरात सदर दोषारोप नाकारला असून या बाबींवर केलेला खर्च हा माहे मे, जून, जुलै २००३ मध्ये मेंदूज्वराची साथ उदभवली होती त्या करिता रु. १४०५८/- व रु. ६०२६/- इतक्या रकमेची औषधी खरेदी करण्याकरीता उपसंचालक यांचे दि. २१.७.२००३ व १०.६.२००३ आदेशान्वये करण्यात आली असून रक्कम रु. १४५१०/- ग्रामीण रुग्णालय धामणगाव (रेल्वे) व नांदगाव (खंडेश्वर) करिता करण्यात आलेला असून वाहन दुरुस्ती, इंधनावर रु. ७७,९७५/- करण्यात आलेला असून तो शासन निर्णयानुसार अनुज्ञेय आहे. संपकालीन जेवण खर्च रु. ८१४०/- हा तत्कालीन परिस्थिती नुसार करण्यात आलेला असून प्रती रुग्ण रु. २०/- एवढाच वाजवी खर्च करण्यात आलेला आहे. त्यामुळे केलेला खर्च व अनुज्ञेय ठरतो असे त्यांचे टाचन उत्तरात नमूद केले आहे. अपचारी अधिकारी यांनी ही बाब त्यांचे बचावाचे साक्षीने उदधृत केलेली आहे.

सरकारी साक्षदार यांनी दिलेल्या साक्षी वरून संपकालीन जेवण खर्च रु. ८१४०/- वगळता या दोषारोपात नमूद केलेला उर्वरित खर्च हा अनुज्ञेय असून त्याकरिता अपचारी अधिकारी यांना दोषी धरणे योग्य ठरत नाही. मात्र रु. ८१४०/- च्या खर्चाचे बाबतीत तत्कालीन परिस्थिती लक्षात घेता जिल्हा शल्य चिकित्सक यांनी केलेला खर्च अनिवार्य होते असे दिसून येते. तथापि: या बाबतीत त्यांनी उपसंचालक आरोग्य सेवा अकोला यांनी अनुमती घेणे आवश्यक होते व तदनंतर या खर्चास कार्योत्तर मंजूरी प्राप्त करून घेणे आवश्यक होते. तथापि: अपचारी अधिकारी यांनी तशी मंजूरी घेतल्याचे दिसून येत नाही."

14. The aforesaid observation does not disclose as to what was exact role played by the applicant in spending the amount. On the contrary, it seems that his action was justified except that he should have obtained prior permission for such expenditure. It is not known as to which part of charge has been proved against the applicant and which part is proved against the other delinquent. So far as charge No.2 is concerned, it is stated that in the year 2003-2004, the applicant has paid Rs. 69,95,179/- to the contractors. However, since the applicant has not followed due directions and procedure stated by the Government, the Government caused a loss to the tune of Rs.40,55,202/-. While discussing the evidence in this regard, the Enquiry Officer observed as under:-

“सदर प्रकरणात जिल्हा सामान्य रुग्णालय, अमरावती या संस्थेचे लेख परीक्षण सहा. संचालक, आरोग्य सेवा, पुणे या कार्यालयातील चमूने केलेले आहे. त्यांचा अहवाल एक्झी. पी.-११ नुसार आहे. सदर खर्चाचा तपशील प्रपत्र “ब” मध्ये दर्शविले असून त्यात कॉलम नं.५ मध्ये झालेला खर्च रु.६९९५१७९/- दर्शविला असून बाजार भाव प्रमाणे दर कॉलम नं. ६ मध्ये दर्शविले असून अतिप्रदानाची रक्कम रु. ४०५५२०२/- ही कॉलम नं.८ मध्ये दर्शविली आहे. व बाजार भावाचे दर विचारात घेतांना उपसंचालक, आरोग्य सेवा, अकोला, नागपूर, नाशिक यांनी दिलेले दर विचारात घेण्यात आल्याचे त्यांचे अहवालात नमूद केले आहे.

या प्रकरणात श्री. कुलकर्णी, श्री. अवधूत खुंद, श्री. विष्णू चिंधुजी सांगळे व श्री. मो. उस्मान दलाल यांनी जडवस्तू संग्रहणीचे तपासणी केले असून प्रस्तुत दोषारोपाबाबत भाष्य केलेले नाही. या बाबतीत श्री.

सुरवशे, सहा. लेखाधिकारी यांची साक्ष महत्वाची असून त्यांनी त्यांचे साक्षीत रूपये ६९९५१७९/- या खर्चापैकी जादा बाजार भावाने खरेदी केल्यामुळे रु. ४०५५२०२/- ही रक्कम अतिप्रदान झालेली असून शासनाचे नुकसान झालेले आहे असे सांगितले आहे. व दर मंजूर करतांना अकोला येथील उपसंचालक, नाशिक येथील उपसंचालक व नागपूर येथील उपसंचालक यांचेकडे दर मागवून ते विचारात घेतले असून अमरावती येथील बाजारभाव विचारात घेतले नव्हते असे साक्षीत सांगितले आहे. श्री. रुईकर यांची साक्ष श्री. सुरवशे यांच्या साक्षीशी मिळती जुळती असून त्यांनी त्यांचे साक्षीत अपचारी अधिकारी जिल्हा शल्य चिकित्सक श्री. कलवले यांनी रु. ६९९५१७९/- इतक्या रकमेची खरेदी करतांना मा. संचालक मुंबई यांचे पत्र दि. २६.५.२००९ शासन निर्णय दि. २.१.९२ व २४.४.०२ या मधील तरतुदीचे पालन केलेले नाही. व उपसंचालक यांनी कळविलेल्या दरानुसार रु. ४०५५२०२/- इतक्या रुपयाचे अतिप्रदान झाल्याचे त्यांनी त्यांचे साक्षीत पुढे सांगितलेले आहे. मात्र त्यांच्या उलटतपासणीत लेखा शीर्ष २२१० मध्ये बिलाप्रमाणे तपासणी केली होती. व अशा तऱ्हेच्या ३२ बिलाच्या तपासणीत रजिस्टर मध्ये नोंदि बरोबर आढळल्या मात्र त्यांनी अपचारी अधिकारी यांनी निविदा बोलविल्या होत्या किवा नाही व वस्तू खरीदी करतांना कोणते दर लावले या बाबतची तपासणी केली नाही. सदर रेकॉर्ड त्यांना उपलब्ध झाले नव्हते. असे ही त्यांनी त्यांचे उलट तपासणीत सांगितले आहे. सरकारी साक्षीदार श्री. थोरावडे यांनी या बाबतीत भाष्य केले नाही.

सादरकर्ती अधिकारी यांनी त्यांचे लेखी टाचणात दोषारोपातील बाबी उद्धृत केलेल्या आहे. खरेदी करतांना संचालक यांचे परिपत्रक दि. २६.७.२००९ मधील पंचसुत्रे तत्वांचा अवलंब केला नाही. मागिल तीन वर्षांचा खप विचारात घेऊन मागणी केली नाही. मानके ठरविले नाही व त्या बाबत कमी दाराच्या निविदा मंजूर करून कमी दराने खरेदी केली या बाबतचा पुरावा अपचारी अधिकारी यांनी दिला नाही. श्री. सुरवशे, स.सा. तथा रुईकर यांच्या साक्षीत अपचारी अधिकारी यांनी बाजार भाव प्रमाणे खरेदी न करता जास्त दराने खरेदी केली आहे. असे त्यांच्या साक्षीत नमूद केलेले असून उपसंचालक यांनी दिलेले दर हे अमरावती परीमंडळाकरिता दिलेले असून ते दर विचारात घ्यावे लागतील असे देखील त्यांच्या टाचनात पुढे म्हटले आहे. अपचारी अधिकारी यांनी सादरकर्ती अधिकारी यांच्या लेखी टाचण उत्तर देताना महाराष्ट्र आकस्मिक खर्च

नियम १९६५ परिशिष्ट -६ नुसार निविदा मागविणे, प्राप्त निविदांचा तुलनात्मक तक्ता तयार करणे, जिल्हा खरेदी समिती समोर असे दर ठेवणे व त्यास मान्यता घेणे तसेच तहसीलदार, जि.पु. अधिकारी, इत्यादी प्राधिकरणाकडून दर मागविणे व त्यांनी दिलेल्या दराशी न्यूनतम दर निश्चित करणे इत्यादी बाबीची प्रक्रिया अपचारी अधिकारी यांनी पूर्ण केली असून दोषारोपात कार्यपद्धती नुसार कार्यवाही केली नाही असे जे नमूद केले आहे ते चुकीचे आहे. तसेच या संबंधी अभिलेख १०.६.२००० रोजी अचानक झालेल्या अतिवृष्टी मुळे व पाणी अभिलेखागार मध्ये शिरल्यामुळे अभिलेख नष्ट झाले आहे. तथापि : लेख परीक्षण अहवालात सदर दस्तऐवज उपलब्ध करून दिले नाही. असे नमूद केलेले आहे. त्यामुळे सदर दस्तऐवजाची तपासणी न करता लेखा परीक्षण चमूने अतिप्रदानाची रक्कम काढली आहे. महालेखाकार यांचे लेख परीक्षण अहवालात आर्थिक नुकसान झाल्याचे नमूद करण्यात आलेले नाही. तसेच स. सा. श्री. सुरवशे यांनी अमरावती येथिल प्रचलित बाजारभाव विचारात घेतलेले नाही अशी स्पष्ट कबुली दिलेली आहे. अपचारी अधिकारी यांचे पूर्वीचे जि.श.चि. यांनी पुरवठादार व दर निश्चित केल्यानुसार ८७ बाबींवर खरेदी केलेली आहे व लेख परीक्षण करताना अपचारी अधिकारी यांना बोलाविण्यात आले नव्हते. त्यामुळे या बाबतीत अतिप्रदान झाले ही बाब अपचारी अधिकारी यांनी नाकबूल केलेली आहे. तसेच उपसंचालक, आरोग्य सेवा यांना वस्तुसाहीत्याचे दर निश्चित करण्याचे अधिकार कोणत्या नियामाखाली देण्यात आले आहे या बाबत कोणताही पुरावा देण्यात आलेला नाही. अपचारी अधिकारी यांनी श्री. माळवे, श्री. ताथोडे, यांचेशी संगनमत केले ही बाब पूर्णतः निराधार आहे. त्यामुळे सदर दोषारोप अपचारी अधिकारी यांच्या विरुद्ध सिद्ध होत नाही. असे त्यांचे लेखी टाचन उत्तरात नमूद केले आहे.

मामल्यातील कागदपत्र तथा साक्षी पुराव्याचे अवलोकन केले असता दोषारोपामध्ये अपचारी अधिकारी यांनी ८७ वस्तू एकूण रु. ६९९५१७९/- इतक्या रुपयास खरेदी केल्या असून त्यासंबंधीचा तपशील प्रपत्र "ब" मध्ये दर्शविला आहे. या संबंधी लेखा परीक्षण चमूने त्यांचे विवेचन लेखा परीक्षण अहवाल एक्झी.पी.-११ मध्ये दिलेले आहे. सदर अहवालाचे अवलोकन केले असता असे दिसून येते कि, लेखा परीक्षण चमूने लेखा परीक्षण करताना संबंधीत दस्तऐवजाशी व केलेल्या वस्तूच्या खरेदी बाबत व रकमेबाबत शहानिशा करणे आवश्यक होते. परंतु या बाबत ही बाब

स्पष्ट करण्यात आली आहे कि, दि. १०.६.२००० मध्ये आलेल्या पुरामुळे व अतिवृष्टीमुळे रुग्णालयातील दस्तऐवज खराब झाला असून तो लेख परीक्षण चमूस उपलब्ध करून देण्यात आलेला नाही. रेकॉर्डवरील काही बिलांची पाहणी केली असता असे दिसून येते कि, खरेदी केलेल्या वस्तूचे सविस्तर वर्णन दिलेले नाही. मात्र रक्कम प्रदान करण्यात आलेली आहे. ती उपसंचालक, आरोग्य सेवा, अकोला यांनी पुरविलेल्या दाराच्या आधारे काढलेली आहे. परंतु सदर वस्तूचे दर देतांना त्यांनी दि. २१.३.२००५ रोजी दर दिलेले असून साहित्यांच्या नावामध्ये त्यांचे विवरण देखील दिलेले नाही. वस्तूचे दर देतांना ते कोणत्या साईझचे आहे, कोणत्या वर्षी बनविण्यात आलेले आहे, त्याचे अधिकतम मूल्य इत्यादी तपशील दिलेला नाही. हीच बाब जिल्हा शल्य चिकित्सक यांनी निविदा इत्यादी बाबत व न्यूनतम दराबाबत ही वस्तुस्थिती त्यांचे कागदपत्रात दिलेली नाही. तसेच उपसंचालक यांचे दर मागवितांना त्यांचे दर घेणे कोणत्या नियमानुसार ते अनुज्ञेय आहे या बाबीचा देखील लेखा परीक्षण अहवालात उल्लेख केलेला नाही. त्यामुळे अपचारी अधिकारी जिल्हा शल्य चिकित्सक, अमरावती व उपसंचालक यांनी दिलेल्या दराशी काढलेली तफावत ही बरोबर आहे असे म्हणता येणार नाही.

मात्र कागदपत्रावरून अपचारी अधिकारी यांनी केलेली खरेदी ही संशयास्पद असून त्याबाबतची लेखा परीक्षण चमूने काढलेल्या आक्षेपाबाबत खात्याकडून सविस्तर तपासणी होणे आवश्यक होते. परंतु तसे करण्यात आलेले नाही. त्यामुळे तफावतीचा निश्चित आकडा देखील प्रकरणात दिलेला आहे तो गृहीत धरणे देखील योग्य ठरत नाही. त्यामुळे या बाबीवर सखोल चौकशी होणे आवश्यक आहे. तूर्त उपलब्ध अभिलेखावरून व साक्षी पुराव्या वरून अपचारी अधिकारी हे दोशारोपाकरिता अंशतः जबाबदार ठरतात व खरेदी केलेल्या वस्तूची निश्चित तफावतीची रक्कम काढल्यानंतर ती वसूल करण्याकरिता अपचारी अधिकारी व पुरावठादार हे दोघे ही जबाबदार ठरतात."

15. Thus, the aforesaid observation clearly shows that in the earlier paras of observation, it is observed that the applicant was not responsible and the difference as regards the loss caused to

the applicant is also not rightly calculated. It is mentioned by the Enquiry Officer that there needs a detailed enquiry in this regard. But at the same time, the applicant has been held responsible. If it is a fact that there was no irregularity and the fact as to whether the loss is caused to the Government or not is required to be enquired into by initiating a detailed enquiry, how the applicant can be held responsible for the loss alleged by the Government. From the observations, it can be said that at the most, detailed enquiry should have been carried out by the Government to see as to whether there was really a loss caused to the Government or not. No such enquiry has been made by the Government / Competent Authority.

16. As regards charge No.3, it is alleged that in the financial year 2003-2004, the applicant spent Rs. 3,46,82,650/- and paid it to the contractors towards purchase of goods. However, the amount of Rs. 3,13,20,460/- was paid in excess and this was done by the applicant in collusion with other delinquents like Shri Malve, Tathode and the then Senior Clerk. The Enquiry Officer discussed this evidence in this regard also and observed as under:-

“या बाबतीत मामल्यातील दस्तऐवज तथा साक्षी पुराव्याचे अवलोकन केले असता लेखा परीक्षण चमूने त्यांचे प्रपत्र “अ” मध्ये एकूण रु. ३१३२०४६०/- इतक्या रकमेच्या वस्तू प्राप्त न होताच रक्कम प्रदान केली आहे असे नमूद केले आहे. व त्या पृष्ठ्येथ

त्यांनी वार्डातील अधिकाऱ्याकडून व परीचाऱ्याकडून लेखी निवेदने घेऊन त्यांचे आक्षेप नोंदलेले आहे. लेखा परीक्षण चमूतील प्रमुख श्री. कुलकर्णी यांनी त्यांचे साक्षी मध्ये ही बाब स्पष्ट केली कि, जडवस्तू संग्रहातील तपासणी केल्यानंतर त्यांची नोंद साठा रजिस्टर मध्ये त्यांनी किवा त्यांचे चमूतील अधिकाऱ्यांनी साठा रजिस्टर मध्ये घेतली नाही. याचे योग्य ते कारण साक्षी मध्ये देऊ शकले नाही. भंडाराची तपासणी केल्यानंतर निष्पन्न झालेल्या बाबी वर साठा रजिस्टर मध्ये तशी नोंद करणे आवश्यक होते. तसेच भंडाराची तपासणी करतांना अपचारी अधिकारी यांना बोलाविणे आवश्यक होते. परंतु लेखा परीक्षण चमूकडून तसे केल्या गेले नाही. केवळ वार्डातील परीचाऱ्याकडून वार्डातील अधिकाऱ्याकडून लेखी निवेदन प्राप्त करून त्यांना साठा रजिस्टर मधील नोंदी न दाखविता त्या आधारावर निष्कर्ष काढणे हे योग्य ठरत नाही. तसेच या बाबतीत लेखा परीक्षण चमूणे साठा रजिस्टर प्राप्त झालेली बिले, पुरवठादारास केलेले प्रदान, इत्यादी बाबींची सखोल तपासणी करणे आवश्यक होते. तसेच साक्षी पुराव्यातून ही बाब स्पष्ट झाली आहे कि, जिल्हा सामान्य रुग्णालयातील संबंधित अभिलेख हा अतिवृष्टीमुळे नष्ट झालेला होता. त्यासंबंधी जिल्हा शल्य चिकित्सक यांनी तो रेकॉर्ड पुनर्स्थापित करण्याकरिता प्रयत्न करणे आवश्यक होते व त्या ह्या बाबींचा पाठपुरावा देखील लेखा परीक्षण चमूने करणे तेवढेच आवश्यक होते. त्यामुळे संबंधित रेकॉर्ड उपलब्ध नसतांना निश्चित माहिती काढता येईल हे संभवत नाही. मात्र या प्रकरणी वस्तू प्राप्त व अप्राप्त झाल्याची बाब संशयास्पद असून त्या संबंधी सखोल चौकशी होणे आवश्यक आहे. लेखा परीक्षण चमूने आक्षेप नोंदल्यानंतर खात्याकडून या बाबींवर सविस्तर चौकशी करणे आवश्यक होते. ते केल्याशिवाय किती अप्राप्त वस्तूवर किती रुपयाचे अतिप्रदान झाले ही आकडेवारी निश्चितपणे ठरविता येणार नाही. मात्र उपलब्ध रेकॉर्डवरून अपचारी या बाबींकरिता अंशतः दोषी ठरतात व सखोल चौकशी नंतर अल्पदानाची जी रक्कम निश्चित करण्यात येईल त्याचे वसुली करिता अपचारी अधिकारी तासेच पुरवठादार जबाबदार ठरतात."

17. From the abovesaid observation, it is clear that in absence of the relevant record, the Enquiry Officer was unable to come to a conclusion that the amount was overpaid to the contractors and he clearly observed that unless a detailed enquiry was made in this regard, he cannot come to any conclusion. But at the same time, he has also observed that the applicant is partially liable. It, therefore, seems that the said observations are perverse and a detailed enquiry was necessary.

18. As regards charge No.4 is concerned, it is stated that during the financial year 2003-2004, the sanctioned grant of Rs.1,99,79,884/-. But the applicant actually spent Rs. 6,06,43,751/- and there was a collusion between the applicant and other delinquents in this regard. While considering the aforesaid charge No.4, the Enquiry Officer observed as under:-

“या बाबतीत सरकारी साक्षीदार श्री.सुरवशे, सहा. लेखाधिकारी यांची साक्ष महत्वाची असून त्यांचे साक्षीत त्यांनी रु. १९९७९८८४/- एवढे अनुदान प्राप्त झाले असतांना रु. ६०६४३७५२/- एवढा खर्च साहित्यावर करण्यात आलेला असून ही गंभीर स्वरूपाची अनियमितता आहे. असे त्यांचे साक्षीत सांगितले आहे. मात्र त्यांचे उलट तपासणीत ६.६४ कोटी खर्च अनुदान नसतांना केला आहे ही बाब बरोबर असून या खर्चाचे महालेखाकार कडून समायोजन झाले असल्याचे त्यांनी काबुल केले आहे. श्री. सुरवशे यांच्या साक्षीशी श्री. रुईकर यांची साक्ष पूरक असून त्यांचे उलट तपासणीत त्यांनी तपासणी मध्ये वेगळे अभिप्राय नोंदले नाही

असे विषद केले आहे. सरकारी साक्षीदार श्री. कुलकर्णी, श्री. खुर्द, सांगळे व श्री. थोरावडे यांनी त्यांचे साक्षीत या बाबतीत कोणतेही भाष्य केले नाही. अपचारी अधिकारी यांनी त्यांचे साक्षीतून रु. ६०६४३७५१/- एवढा खर्च निधी फक्त रु. १९९७९८८४/- एवढा उपलब्ध असताना केला गेला आहे असा जो आक्षेप घेण्यात आला आहे तो चुकीचा आहे. कारण औषधासाठी रु. १७५२४०१०/-, कापडबोपड इत्यादी करीता रु. ४१५६६८८/- असे एकूण रु. २१६८०६९८/- ही रक्कम उपलब्ध होती. त्याचबरोबर रु. १९९७९८८४/- ही रक्कम लेख परीक्षण अहवालानुसार उपलब्ध होती. त्यामुळे ४१६६०५८२/- एवढी रक्कम जिल्हा शल्य चिकित्सक यांचेकडे उपलब्ध होती. व रु. ४८६८२५६/- हा खर्च करारसेवेवर असून तो लेखा परीक्षण चमूने त्यांचे अहवालात नमूद केला असून तो चुकीचा आहे. प्रत्यक्षात खर्च रु. ४२९०४७८४/- एवढा झालेला असून त्याचे विवरणपत्र शासनास सादर केले आहे. सर्व रकमेची अदायगी झालेली आहे. व रु.१२४४२०२/- याची तरतूद आठमाही बजेट मध्ये करण्यात आलेली होती. व त्याचे समायोजन सुद्धा झालेले आहे. त्यामुळे त्यांनी रु.६०६४३७५१/- एवढा खर्च केला हे त्यांना मान्य नाही. असे त्यांचे साक्षीत पुढे सांगितले आहे.

सादरकर्ता अधिकारी यांनी त्यांचे लेखी टाचणात रु. ६०६४३७५१/- एवढा खर्च करण्यात आला मात्र रु.१९९७९८८४/- एवढे अनुदान मंजूर असतांना रु. ६०६४३७५१/- एवढा खर्च करणे ही वित्तीय अनियमितता आहे असे त्यांचे लेखी टाचणात नमूद केले आहे. सादरकर्ता अधिकारी यांनी दिलेल्या लेखी टाचणात उत्तर देतांना लेखा परीक्षणात दाखविलेली रु. ६०६४३७५१/- ही रक्कम चुकीची असून प्रत्यक्षात रु. ४२९०४७८४/- एवढा खर्च झालेला आहे. व त्यात रु.४८६८२५६/- ही ठेकेदारी सेवेची रक्कम देखील समाविष्ट आहे. माहे जुलै-२००४ मध्ये महालेखाकार नागपूर यांच्या लेख्याशी ताळमेळ घेण्यात आला होता व पुनर्विनियोजनाद्वारे सामान्य रुग्णालय, अमरावती करिता जास्त अनुदान देण्यात येऊन महालेखाकार यांचे द्वारे रकमेचे समायोजन देखील करण्यात आलेले आहे व सहसंचालक, पुणे यांनी समायोजन आदेश देखील निर्गमित केलेले आहे. त्यामुळे या प्रकरणी कोणत्याही वित्तीय औचित्याचा भंग झालेला नाही.

या संबंधी मामल्यातील साक्ष पुरावे तथा कागदपत्राचे अवलोकन केले असता रु. १९९७९८८४/- इतके अनुदान उपलब्ध असतांना अपचारी अधिकारी यांनी जादाचा खर्च केला आहे ही बाब स्पष्ट आहे. मात्र पुढे या रकमेचे समायोजन करण्यात आले असून त्या बाबतीत अपचारी अधिकारी यांना दोषी धरण्यात येणार नाही. मात्र अनुदान उपलब्ध नसताना व वरिष्ठांची किंवा शासनाची परवानगी न घेता अशा तऱ्हेचा खर्च करणे हे वित्तीय नियमाच्या तरतुदी नुसार व त्यास अनुसरून नाही.”

19. The aforesaid observation shows that there is no evidence regarding collusion between the applicant and other delinquents. It is also admitted that, the amount spent by the applicant has been sanctioned subsequently. It is, however, not known as to what exact irregularity is committed by the applicant except that he has not obtained prior permission of the Government. Thus, the observations are clearly perverse.

20. Perusal of the entire Enquiry Report shows that none of the charges against the applicant have been proved. On the contrary, the Enquiry Officer came to the conclusion that there was a need for detailed enquiry as regards irregularities. Perusal of the impugned order dated 18.7.2013 nowhere states as to how the disciplinary authority came to the conclusion that the applicant has committed such irregularities, as admittedly there was no further

detailed enquiry. Thus, the disciplinary authority seems to have accepted the report of the Enquiry Officer without application of mind. So far as financial loss is concerned, the Enquiry Officer clearly observed that it is necessary to make an enquiry as to whether the financial loss was really caused and if yes, to what extent and in either case, whether the applicant was responsible or not. However, without making any detailed enquiry in this regard, the Enquiry Report seems to have been accepted and, therefore, acceptance of the Enquiry Report by the disciplinary authority also seems to be without application of mind. At the most, it can be said that for whatever expenditure made by the applicant, he should have obtained prior permission from the Director of Health Services, Mumbai. But in any case, the said expenditure has been further ratified by the competent authority and sanction also has been awarded. So far as excess payment is concerned, there is no evidence on record to show as to what were the actual rates of goods in the market and for which amount the same were purchased by the applicant ? Considering all these aspects, I am satisfied that it is a case of “no evidence” and what was necessary is that the disciplinary authority ought to have initiated a detailed enquiry, considering the observations made by the Enquiry Officer. But instead of doing so,

the applicant has been held guilty. Which part of the charges has been proved and which part is not proved is also not mentioned clearly in the Enquiry Report or in the impugned order. It is material to note that the applicant has retired on superannuation on 31.8.2004, the departmental enquiry was initiated after his retirement on 30.11.2005 and the departmental enquiry report was submitted on 15.6.2007 and the impugned order of punishment was passed on 18.7.2013. There is tremendous delay to conclude the enquiry i.e. it took almost nine years for completion of enquiry after retirement of the applicant and without making any detailed enquiry as suggested by the Enquiry Officer, action has been taken against the applicant. Considering the allegations and findings of the Enquiry Officer, it can be at the most said that the applicant might have committed some irregularities for not obtaining any sanction prior to the expenditure and whatever purchases made by the applicant were required to be done. Admittedly, the said expenditure has been ratified by the competent authority subsequently. Considering all these aspects, I feel that whatever mental torture the applicant has undergone, is more than sufficient and the punishment inflicted by the disciplinary authority, in any case is harsh particularly when no enquiry was

conducted in details as suggested by the Enquiry Officer. Hence, I proceed to pass the following order:-

ORDER

- (i) The impugned order of punishment in departmental enquiry dated 18.7.2013 is quashed and set aside.
- (ii) The amount, if recovered from the pension of the applicant, be refunded to the applicant within a period of two months from the date of this order.
- (iii) No order as to costs.

(J.D.Kulkarni)
Vice-Chairman (J)

Dt. 25.1.2019.

pdg.